

1.Przeczytaj informacje o górniku i pokoloruj ilustrację.

Praca górnika to pojecie, które kojarzy się jednoznacznie – praca na kopalni. Warto jednak uściślić, że zawód górnika nie zawsze oznacza to samo. Górnik jest pracownikiem, zatrudnionym pod ziemią i wydobywającym – w zależności od kopalni – określony surowiec. Najwięcej górników zatrudnionych jest w kopalniach węgla i zajmuje się wydobywaniem właśnie tego surowca. Praca pod ziemią może być jednak bardzo różna. Najcięższym rodzajem pracy górnika, jest praca „na przodku”, czyli w bezpośrednim rejonie wydobywania. Górnicy przodowi pracują w bardzo ciężkich warunkach. Często w ciemności, w wymuszonej pozycji ciała, w wysokiej temperaturze, pył i kurzu, kują kilofami, uzyskując w ten sposób surowiec. Rzecz jasna nie jest to praca stricte ręczna - pracują także specjalne maszyny. Pracy kilofem, olbrzymiego wysiłku fizycznego, górnicy przodowi jednak z pewnością nie unikną.

Godło górnicze stanowią młotek żelazny, czyli pyrlik, oraz klin żelazny zatknięty na trzonku, zwany żelazkiem. Obecna forma godła górniczego została opisana przez Stanisława Majewskiego w 1928 r. Pyrlik, po lewej stronie godła, jest łukowato zaokrąglony i nie ma wystającego górą końca trzonka. Drugi młotek, po prawej stronie, zwany jest żelazkiem. Swym zaostrzonym końcem skierowany jest ku dołowi. Ten ma z kolei wyraźnie wystający górą koniec trzonka. Pyrlik leży na żelazku

Pyrlik i żelazko związane są z wczesnym okresem górnictwa, kiedy całą żmudną robotę w kamieniu musiał wykonać górnik. Ostre żelazko trzymał w lewej ręce, a prawą ręką podbijał je pyrlikiem. Majewski zwracał uwagę na to, by przestrzegać ułożenia narzędzi w godle. Jak powiedział: "tak leżą, aby móc ująć najpierw trzonek pyrlika, a następnie żelazka".

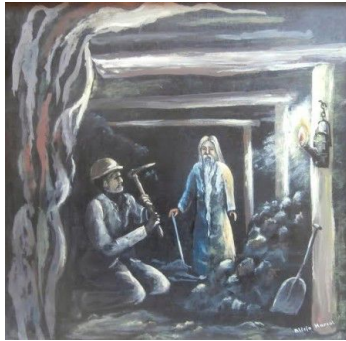
Kopalnia węgla kamiennego jest zazwyczaj dużym zakładem, zatrudniającym od kilkuset do kilku tysięcy osób, zdolnym do wydobywania, obróbki i przygotowania węgla do transportu. W kopalni znajdują się maszyny i urządzenia umożliwiające wydobywanie, obróbkę i załadunek surowca. Do najważniejszych obiektów na terenie kopalni zalicza się szyby górnicze, wraz z wieżami szybowymi, łaźnie, budynki administracyjne, zakład obróbki węgla, suszarnie, [płuczki](#), sortownie, lampownie, bocznice kolejowe, rampy, place ładunkowe i inne.

W podziemnej części kopalni znajdują się [wyrobiska górnicze](#), które najczęściej zajmują powierzchnię kilku kilometrów kwadratowych na różnych poziomach wydobywania.

Zazwyczaj każda z kopalń posiada również własną zakładową straż pożarną, punkt medyczny oraz drużynę ratowników górniczych. Ponadto nad bezpieczeństwem pracowników kopalń czuwają specjalnie powołane w tym celu zespoły [ratownictwa górniczego](#).

Skarbnik był według wierzeń słowiańskich duchem kopalni oraz stróżem górniczych zwyczajów. Był ważną postacią dla górników i jest związany świętem Barbórką. Kim był? Jak wyglądał? Zapraszam do lektury.

Skarbnik zamieszkiwał podziemia, zwłaszcza kopalnie, strzegł naturalnych zasobów ziemi i zakopanych w niej skarbów oraz potrafił wskazywać miejsce ich położenia. Nazwa Skarbnik nie jest do końca znana, przypuszczalnie wywodzi się do słowa skarb i od opieki nad tym co wszystko znajdowało się w ziemi. Na Śląsku był znany jako Pustecki, Śrebnik, Skarbownik, Szarlej, Zabrzeki, Matusz, Wojtek, Jędra. Niektórzy ze strachu unikali wypowiadania jego imienia, nazywając go prostu „On”.

Podobnie pochodzenie tego demona jest bliżej nieznane. W niektórych rejonach wiercono, że Skarbnikiem mogła stać się dusza człowieka bardzo bogatego, który za życia był też wielkim skąpcem. Większość ludowych przekazów łączy jednak Skarbnika z diabłem, co by tłumaczyło to iż spod powierzchni ziemi było już znacznie bliżej do piekła. Jednak najbardziej prawdopodobne jest jednak to, że Skarbnik zamieszkiwał podziemne tereny od dawna, stąd ma on w zwyczaju innych obecnych pod ziemią traktować jako intruzów.

Najczęściej ukazywał się jako starzec z długą siwą brodą albo górnik o brudnej twarzy o „dziwnych” oczach, ubrany w roboczą odzież lub w górniczy mundur sztygara, niosący w ręku migoczącą lampkę. Czasami przybierał postacię zoomorficzne np. jako mysz, czarny pies lub kot. Mógł także pozostawać niewidzialny, wówczas górnik mógł wyczuć jego obecność bądź słyszeć stukanie.

Skarbnik mógł być raz dobry, wyrozumiały, a innym razem zły i okrutny, zależnościami od podejścia do pracy górnika. Aby nie narazić się skarbnikowi należało dobrze wykonywać swoją górniczą pracę. Górnikom prawym i uczciwym pomagał w pracy oraz wskazywał miejsce, gdzie znajdują się najlepsze i najwięcej cennych kruszców. Z kolei na górników zakłócających spokój kopalni, klnących i złorzeczących, na nieuczciwych, niesolidnych i leniwych sprowadzał nieszczęścia. Jego pojawienie się pod postacią zwierzęcia uważano za znak ostrzegający przed mającym zdarzyć się w danym miejscu wypadkiem np. przed tąpnięciem, zalaniem bądź pożarem.

Skarbnik mógł nawiązać kontakt z zasypanym górnikiem, mocno potrzebującym w tym czasie ratunku i towarzystwa. Miał on moc wydostania go na powierzchnię ziemi, a także sprowadzenia do niego ekipy ratunkowej. Nie czynił tego jednak zawsze, gdyż był demonem kapryśnym i czasem nawet celowo wyprowadzał górnika tak głęboko, że już nikt nie był w stanie mu pomóc.

2.ZAPOZNAJ SIE Z LEGENDA “O SKARBNIKU DUCHU KOPALNI”.

W czasach kiedy człowiek żył jedynie z pracy swoich rąk, wielu górników pracowała w śląskich kopalniach. Całymi dnami odłupywali kilofami węgiel, ładowali do wagoników, aby wyładowane po brzegi wepchać na samą górę. Praca ta był ciężka, żmudna i nade wszystko niebezpieczna. Zdarzało się, że węgiel osunął się na **górników** zasypujących ich żywcem. Nie raz też gasło światło oświetlające drogę na powierzchnię. Bez światła górnicy gubili się w labiryncie korytarzy, wtedy na ratunek przychodził **Skarbnik**, który był opiekuńczych **duchem kopalni**. **Skarbnik** w zależności od sumienia człowieka, albo mu pomagała i ratował z opresji, albo prowadził górnika na zgubę. Dobrzy ludzie nie musieli się go obawiać, a wręcz powinni ,mu ufać. Ci którzy mieli coś na sumieniu, pomimo szczególnej ostrożności zawsze spotykali **Skarbnika**, chyba że wcześniej udało im się owe „coś” naprawić. W kopalni pracował **górnik**, który miał na utrzymaniu żonę i syna. Pech chciał, że nim dotarł do pracy dopadła go śmierć. W jakiś czas po pogrzebie, znajomi **górnicy** prosili głównego sztygiiera kopalni, aby do pracy zatrudnił jeszcze młodego syna, owego **górnika**. Zarządca długo nie dawał zgody, zakładając że młodzieniec sobie nie poradzi. Jednak pod naciskiem pracowników postanowił dać chłopcu szansę. Postawił jeden warunek. Chłopak miał pracować tak samo jak starsi **górnicy** i wywozić na **górze** tyle samo węgla co oni. Przez tydzień ma udowodnić swoją przydatność, jeżeli mu się uda otrzyma pracę na stałe. Pierwszy dzień był niezwykle trudny, po kilku godzinach pracy młodzieniec wiedział, że nie podoła tak ciężkiej pracy. Zrozpaczony rzucił kilof i już chciał iść do zarządcy, kiedy usłyszał za sobą głos...

-Co by powiedział twój ojciec? – chłopiec odwrócił się. Na ziemi siedział stary **górnik**, w ręku trzymał kawałek chleba który przegryzał

- Nie mam siły, nie dam rady – odpowiedział zrezygnowany młodzieniec

- Źle się za to zabierasz – odparł staruszek – pokażę ci jak powinno trzymać się kilof. A ty usiądź i spróbuj mojego chleba – starzec podniósł się i dokładnie pokazał chłopakowi jak pracuje się kilofem. W tym czasie **chłopiec** ugryzł dwa kęsy chleba i czuł, że nowe siły w niego wstąpiły. Przez resztę dnia ciężko pracował, machając kilofem. Kiedy nadszedł moment wypchnięcia wózka na górę, siły znów go opuściły. Musiał przyznać, że przegrał, już szedł do zarządcy, kiedy na drodze stanął mu staruszek.

- Co by powiedział twój ojciec? - ponownie zapytał. Chłopiec nie mając odpowiedzi na to pytanie, opuścił głowę. – Pomogę ci, – kontynuował staruszek, - ale będziesz dzielił się ze mną zapłatą. Za tą część mojej pracy. – Chłopak uśmiechnął się i przyjął propozycję staruszka.

Przez sześć dni, staruszek dotrzymywał chłopcu towarzystwa częstując go swoim chlebem, a kiedy ten odpoczywał to sam brał się za kilof i odłupywał węgiel. Następnie wspólnie ładowali węgiel do wagonów i wypychali na górę. I tak chłopcu mijał dzień za dniem. W końcu przyszedł czas wypłaty.

Zdumiony sztygier wypłacił chłopcu należną kwotę i zaproponował pracę na lepszych warunkach. Chłopak zadowolony z siebie, wyszedł z biura w głowie rozmyślając co mamie kupi za pierwsze pieniądze. Kiedy już chciał iść do domu, przypomniał sobie o swoim towarzyszu. Natychmiast udał się do miejsca gdzie się ostatni raz widzieli. Staruszek siedział jedząc swój chleb. Oto należna Ci część wypłaty – powiedział chłopiec, zwracając się do staruszka. Ten jedynie uśmiechnął się do niego i rzekł. Nie potrzebne mi są twoje pieniądze młodzieńcze. Zachowaj je, a w swym sercu zachowaj uczciwość. Bo choć jestem stary nie wykorzystałeś mnie. Dlatego ja mam dla Ciebie nagrodę. Każdy kawałek chleba, który zjesz da ci siłę do pracy, dzięki czemu utrzymasz siebie i swoją matkę. Ale tylko do czasu kiedy będziesz uczciwy. Jeżeli choć raz okłamiesz swoje sumienie i nie zadośćuczynisz za zły czyn. Siły cię opuszczą jak wielu innych **górników** – to powiedziałwszy **Skarbnik** – bo nim był ów staruszek – wszedł przez ścianę wprost do kopalni, znikając z oczu chłopca i pozostawiając go zdziwionego.

Mówi się, że **Skarbnika** można było spotkać zarówno w śląskich kopalniach węgla jak i w **wielickiej kopalni soli**.

CZAKO

– czapka górnicza.

KUPLA

– górnicze godło (skrzyżowany pyrlík z żelozkiem).

SPODNIE LUB SPÓDNICA

– uszyte są również z czarnej krepy. Mundur uzupełniają: biała koszula, czarne skarpety, białe rękawiczki, czarne pantofle.

HONOROWA SZPADA GÓRNICZA

– nosi się ją na lewym boku, jest zwieńczona kwostem (frędzlami), w kolorach odpowiadających randze górniczej.

PIÓROPUSZ

– zielony przeznaczony dla generalnych dyrektorów
– biały dla dyrektorów, inżynierów i techników
– czarny dla górników
– czerwony dla członków orkiestry
– biało-czerwony dla kapelmistrza.

KURTKA GÓRNICZA

– z czarnej krepy zapinana na 9 guzików (knefli) z żółtego metalu.

Kołnierz stojący, aksamitny, połączony z kołnierzem-pelerynką. Na kołnierzu z nak górniczy (pyrlík i żelozko) haftowany z złotą nicią.

Na piersiach **patki** z czarnego aksamitu, każda ozdobiona 5 kneflami.

Na rękawach naszyte na czarnym aksamicie **dystynkcje** stopnia górniczego.

Obowiązujące kolory pióropuszy:

— zielony —

dla grupy generalnego dyrektora górnictwa
oraz generalnego dyrektora górniczego,

— biały —

dla grupy dyrektorów, inżynierów
i techników górnichych,

— czarny —

dla zwykłych górników,

— czerwony —

dla członków orkiestry górniczej.

**RYSUJ PO ŚLADZIE
POKOLORUJ**

przezsakolankowo.pl

PODROBNO POLA TŁUMIŁ I PŁAT LITERARI,
KTORE GO POWRZĘDZIŁ DO KAPITAŁU
WYKŁADU I KAPITAŁU

GÓRNIK

G	M	W	N	B
A	Ó	O	T	I
K	P	S	R	U

przedrukowane.pl

Polecenie:Uzupełnij opis odpowiednimi wyrazami z tabelki. Dopisz zakończenie, przepisz do zeszytu.

Dzisiaj na lekcji opisujemystrój
górnika.

Odświętny strój górnika składa się z,
....., czapki, na której
umieszczony jest skrzyżowanyi
..... otoczony

Czapka zakończona jest
..... . Górną część
stroju stanowi ze
.....

Dolna część stroju to i
.....
.....
.....

ZAŁĄCZNIK NR 1

- mundur złotymi guzikami
- eleganckie buty
- hełm z lampką spodnie z
- strój wygodny, praktyczny
- proste, bawełniane spodnie
- strój wytworny, odświętny
- solidne, gumowe buty
- lampasami
- czapka z pióropuszem
- gładka, bawełniana bluza

Odpowiedz na pytania związane z treścią legendy całym zdaniem i zapisz je w zeszytcie.

- a) O kim opowiada legenda? (o Skarbniku)
- b) Kim był Skarbnik? (dobrym duchem kopalni)
- c) Jak pomagał górnikom Skarbnik? (podtrzymywał walącą się ścianę, wynosił nieprzytomnych górników)
- d) Komu pomagał dobry duch kopalni? (najsłabszym górnikom, i tym, którzy rozpoczynali pracę)
- e) W jaki sposób pomógł Antkowi? (poczęstował go chlebem)
- f) Jakim ludziom Skarbnik nie pomagał? (awanturnikom i krętaczom)
- g) Czego nie lubił Skarbnik? (nie lubił przeklinania)
- h) Co lubił robić Skarbnik? (grać w karty i w kości)
- i) Z kim Skarbnik lubił grać w karty? (z Szymonem)
- j) Dlaczego żona Szymona denerwowała się? (bo, Szymon wynosił za dużo chleba z masłem)
- k) Do czego namawiała Szymona żona ? (do oszukiwania Skarbnika)
- l) Czy Szymon zgodził się na to? (nie, bo Skarbnika nie wolno oszukiwać)
- ł) Co wymyśliła żona? (przygotowała chleb z ziemniakami, a nie z masłem)
- m) Co zrobił Skarbnik, kiedy zjadł chleb? (ukarał Szymona)
- n) Jaka kara spotkała Szymona? (nie mógł pracować w kopalni, bo wydobywał nie węgiel a kamienie)

Wyrazy z ó niewymiennym:

**chór, główny, kłótnia,
mózg, ogół, płótno,
północ, próżniak, różnica,
stróż, szczegół, wkrótce,
włóczęga, wróżka,
wspólny**

Wyrazy z ó niewymiennym:

**córka, góra, góral,
górnik, jaskółka, Józio,
król, królik, który,
ogórek, ołówek, róża,
wiewiórka, wróbel, żółty**

Pisownia wyrazów z ó

a) wymiennym (na **o**, **e**), np. *ogród* – *ogrody*,
pióro – *pierze*;

b) niewymiennym, np. *chór*, *róża*, *wróbel*,
jaskółka, *góra*, *wzgórze*;

c)
wzakończeniach rzeczowników – **ów**, **-ówka**, **-ówna**
a (tuteż D.lm.rodz.męskiego, np.
psów), np. *Kraków*, *głodówka*,
Szczepaniakówna.

Uczniowie powinni znać pisownię wyrazów: *ósemka*,
ósmy, *ósmoklasista*, *ów*, *ówdzie*, *owczesny*.

Podpisz obrazki wyrazami z ramki.

królik, ogórek, żółtko, wróbel, róża, żółw, wiewiórka, półka, jaskółka, kłódka, ołówek, sółka

